

UNITATS DIDÀCTIQUES INTEGRADES DE LLENGUA CATALANA I LITERATURA I LLENGUA CASTELLANA I LITERATURA

(Educació Secundària Obligatòria)

La descripció

Joana M. Amengual

M. Dolors Juncosa

Mariantònia Manresa

Magdalena Serra C.



GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Conselleria d'Educació i Cultura

Direcció General d'Ordenació i Innovació

Direcció General d'Administració Educativa

ÍNDEX

1. PROPOSTA DIDÀCTICA.....	2
1.1. CURS AL QUAL ES DIRIGEIX.....	2
1.2. INTRODUCCIÓ	2
1.2.a. Què i per què és important	2
1.2.b. Tema transversal	2
1.3. OBJECTIUS	2
1.4. CRITERIS D' AVALUACIÓ.....	3
1.5. CONTINGUTS.....	4
1.6. METODOLOGIA	4
1.7. TEMPORITZACIÓ D' ACTIVITATS	6
2. ANNEXOS.....	8
2.1. ANNEX 1	9
2.2. ANNEX 2	10
2.3. ANNEX 3	14
2.4. ANNEX 4	15
2.5. ANNEX 5	16
2.6. ANNEX 6	17
2.7. ANNEX 7	18
2.8. ANNEX 8	19
2.9. ANNEX 9	20
2.10. ANNEX 10	21
2.11. ANNEX 11	22

1. Proposta didàctica

1.1. Curs al qual es dirigeix

- Tercer d'ESO o primer curs del segon cicle.
- S'ha triat aquest curs per ser coherents amb la nostra seqüenciació del segon nivell de concreció, tot i que es tracta d'un tema que es pot treballar a qualsevol curs de l' ESO perquè al primer nivell de concreció no s'especifica el nivell on es tractarà. Als tres primers cursos es farà un enfocament pràctic del tema, i a 4t se sistematitzaran els continguts i les activitats de producció seran més complexes.

1.2. Introducció

1.2.a. Què i per què és important

Se centrarà en la descripció de persones, espais i objectes. Aquest tipus de descripció permet ampliar el vocabulari, treballar els recursos expressius i els procediments lingüístics (adjectius, adverbis, verbs copulatius, oracions atributives...). En definitiva, els dóna recursos per tal d'augmentar la seva competència i saber aplicar-la al seu entorn més immediat (descriure un amic, la seva moto...).

1.2.b. Tema transversal

El Departament de Català, a través de dues activitats, treballarà el tema transversal de l'educació ambiental, referida a l'entorn de les Balears i els canvis que s'han produït els darrers anys com a conseqüència de l'impacte turístic. En cas que hagi alumnes procedents d'altres indrets, es podrà treballar el tema a partir d'entorns coneguts per ells/es.

El Departament de Castellà, per altra banda, a través de dues activitats, treballarà el tema transversal de l'educació per a la igualtat. S'ha d'entendre com a igualtat entre sexes i entre persones que presentin diferències físiques, de raça, de llengua o de cultura. L'objectiu és que l'alumnat desenvolupi actituds crítiques que li permeti identificar i rebutjar els prejudicis de tipus sexista, racista, lingüístic o ideològic, i adopti actituds obertes i tolerants.

1.3. Objectius

Generals	Didàctics
1. Comprendre discursos orals i escrits i	1. Definir amb precisió què és descriure.

<p>interpretar-los amb una actitud crítica, reconeixent-ne les diferents finalitats i les situacions de comunicació en què es produeixen.</p> <p>2. Comprendre i produir amb correcció diversos tipus de missatges orals i escrits aplicant-hi tècniques d'anàlisi i de síntesi.</p> <p>3. Construir i expressar discursos orals i escrits amb coherència, cohesió, correcció, i amb adequació a les finalitats i situacions comunicatives.</p> <p>4. Llegir amb fluïdesa, comprensió i actitud crítica, i valorar la lectura i l'escriptura com a formes de comunicació que constitueixen fonts d'enriquiment cultural i de plaer personal.</p> <p>5. Reflexionar sobre els elements formals i els mecanismes de la llengua en els nivells fonològic, ortogràfic, morfològic, morfosintàctic, lexicosemàntic i textual, i valorar les condicions de producció i recepció a fi de desenvolupar la capacitat de regular les pròpies produccions lingüístiques.</p>	<p>2. Destriar un text descriptiu entre altres tipus de textos.</p> <p>3. Destriar els fragments descriptius que apareixen a altres tipus de textos: narratius, dialogats...</p> <p>4. Identificar l'actitud de l'autor/a davant l'objecte de la descripció.</p> <p>5. Distingir entre la descripció científicotècnica i la literària.</p> <p>6. Identificar els procediments lingüístics presents a la descripció.</p> <p>7. Determinar les fases del procés descriptiu.</p> <p>8. Realitzar el procés descriptiu seguint les seves fases de manera ordenada.</p> <p>9. Adquirir i ampliar el lèxic necessari per dur a terme les pròpies descripcions.</p> <p>10. Prendre consciència de la necessitat de preservar el medi ambient, actuar en la seva defensa i rebutjar accions que hi atemptin.</p> <p>11. Identificar i rebutjar tots aquells comportaments que suposin una discriminació per motius físics, de raça, de cultura, de religió, de sexe...</p>
---	--

1.4. Criteris d'avaluació

<ul style="list-style-type: none"> – Definir la descripció i distingir-la d'altres formes de discurs. – Distingir els diferents trets que se seleccionen per elaborar una descripció. – Determinar l'ordre que segueix un text descriptiu. – Identificar la intenció i l'actitud de l'autor/a. – Analitzar l'estructura d'un text descriptiu. – Analitzar les característiques lingüístiques pròpies de la descripció, destacant-ne les que

<p>posin de manifest l'actitud de l'autor/a.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Reconèixer els diferents tipus de descripció de persones (física, psicològica, parcial...). – Reconèixer els diferents tipus de descripció d'espais (oberts, tancats, exteriors, interiors, dinàmics, estàtics...). – Utilitzar de manera precisa i adequada el lèxic adquirit. – Produir textos descriptius diversos utilitzant les tècniques apreses. – Valorar la defensa del medi ambient. – Rebutjar actituds discriminatòries.
--

1.5. Continguts

Conceptes	Procediments	Actituds
<ol style="list-style-type: none"> 1. La descripció: definició. 2. Fases del procés descriptiu. 3. Tipus de descripció: <ol style="list-style-type: none"> a) Segons l'objecte: <ul style="list-style-type: none"> – Persones – Animals – Objectes – Espais – Sensacions b) Segons el tipus de discurs: <ul style="list-style-type: none"> – Literària – Tecnocientífica – Informal 4. Formes lingüístiques de la descripció. Lèxic específic. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lectura i anàlisi de diferents textos descriptius. 2. Diferenciació dels tipus de descripció. 3. Anàlisi de l'estructura i l'ordenació del material descriptiu. 4. Anàlisi dels trets seleccionats en una descripció. 5. Interpretació de les actituds i intencions contingudes als textos. 6. Comentari de les característiques lingüístiques. 7. Identificació del lèxic propi de la descripció i localització als textos. 8. Producció pròpia de textos descriptius d'acord amb les tècniques apreses. 9. Col·loqui sobre l'estat actual del medi ambient a les Illes Balears, a partir de la visió que dona l'Arxiduc Lluís Salvador. 10. Descripció oral d'un paisatge degradat o excessivament urbanitzat. 11. Col·loqui sobre la multiculturalitat i les diferències físiques, de raça, de sexe, d'edat, de llengua... 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Reconeixement de la riquesa que suposa la utilització de diferents discursos adequats a diferents situacions comunicatives. 2. Valoració de la llengua com un instrument per satisfer una gamma àmplia de necessitats de comunicació. 3. Valoració positiva dels diferents tipus de descripció per la seva presència a la vida quotidiana i la seva utilitat pràctica. 4. Autoexigència en les pròpies produccions i respecte per les produccions alienes. 5. Respecte per la conservació del medi ambient i presa de postura activa per evitar-ne la degradació. 6. Valoració positiva de les peculiaritats d'altri pel que fa a la seva raça, físic, sexe, religió, llengua...

1.6. Metodologia

- a) El treball comença amb la presentació de la unitat a l'alumnat: objectius, continguts, criteris i instruments d'avaluació, tipus d'activitats i temporització. Es tracta d'una etapa

de negociació en què definim la relació d'ensenyament-aprenentatge per involucrar l'alumnat en el procés que desenvoluparem. Així coneixeran el que s'espera d'ells i es responsabilitzaran del propi aprenentatge. També potenciam la seva motivació per aprendre.

- b) Després es passarà a la fase de motivació inicial, en la qual es presentaran una sèrie d'activitats que intenten atreure l'interès de l'alumnat per tal de començar millor la tasca.
- c) En tercer lloc passarem a detectar els coneixements previs dels alumnes, feina necessària per al professorat per saber quin és el punt de partida real i actuar a partir dels resultats obtinguts.
- d) Finalment es duran a terme les activitats d'ensenyament-aprenentatge i d'avaluació, per a les quals es partirà de situacions de comunicació que s'ajustin al màxim a situacions conegudes per l'alumnat. A més, cal afegir que, a partir de la competència comunicativa inicial dels estudiants, s'intentarà ampliar-la treballant les distintes competències amb activitats tant de comprensió-expressió com de producció-reflexió.
- e) S'adjunta a l'Annex 11, una proposta de model de graella per avaluar el quadern de classe, l'expressió oral i l'expressió escrita, que pot ser utilitzat al llarg del desenvolupament de les sessions.
- f) Recursos o materials: fotocòpies, enregistraments de programes de televisió, quadern de l'alumne, material textual creat pels alumnes, diccionaris, llibre de text...

1.7. Temporització d'activitats

	Llengua catalana	Llengua castellana
1a sessió	<ul style="list-style-type: none"> • Presentació de la unitat didàctica. (Vegeu apartat de metodologia). • Activitat de motivació: El professor/a proposa a l'alumnat que identifiqui un personatge popular a partir dels trets físics i la manera de ser que els va proporcionant. Un cop feta la seva identificació, han de deduir que l'han pogut reconèixer perquè tenien la seva descripció. • Després, cada alumne/a farà per escrit una descripció similar al model anterior, basant-se en un personatge popular o conegut per tots. • Alguns/es alumnes llegiran les seves descripcions en veu alta, i la resta haurà d'endevinar de qui es tracta. • El professor/a passarà a cada alumne/a un dossier de fotocòpies amb els textos que es treballaran a la unitat didàctica, tant a català com a castellà (Annex 1 i Annex 2). 	<ul style="list-style-type: none"> • Avaluació inicial: El professor/a presentarà fotocopiats quatre fragments de textos en què hi hagi una narració, una descripció, un diàleg i una argumentació. • Es llegiran els textos en veu alta i l'alumnat haurà d'identificar, per parelles, el tipus de text de què es tracta i raonar la seva tria (Annex 1). • Els alumnes hauran de reflexionar sobre situacions de la vida quotidiana on aparegui qualche tipus de descripció (la compra d'un objecte de papereria molt concret, la substitució d'una peça de la moto...) i exposar-les per escrit.
2a sessió	<ul style="list-style-type: none"> • El professor presenta una fotocòpia en la qual figura un esquema dels diferents tipus de descripció, i unes mostres de cadascuna perquè les identifiquin, classifiquin, i n'analitzin les característiques (Annex 2). • Els alumnes hauran de cercar fotocòpies, postals, retalls de premsa, etc. que reflecteixin un paisatge degradat, excessivament urbanitzat .., portar-lo a classe i preparar-ne una exposició oral per fer-ne una descripció (millor si hi ha un abans i un després) de cara a la cinquena sessió. 	<ul style="list-style-type: none"> • El professor/a presenta tres textos descriptius i els fa treballar les qüestions referides a la selecció i l'ordre de l'exposició dels trets, a l'estructura, a la intenció de l'autor/a i a les formes lingüístiques que la defineixen (Annex 3).
3a sessió	<ul style="list-style-type: none"> • S'agrupa l'alumnat de l'aula segons el seu nivell de coneixement de català: a) aquells/es que tenen el català com a primera llengua, treballaran exercicis d'ampliació lèxica consistents en frases fetes, refranys, i el vocabulari necessari per a la descripció psicològica de personatges (Annex 4). b) aquells/es que tenen mancances lèxiques bàsiques, treballaran exercicis de vocabulari elemental i se centraran en la descripció física (Annex 5). • A ca seva cada grup haurà de realitzar l'exercici que li correspongui: a) Grup a: Autodescripció: "Com som?" i Descripció d'una altra persona: "La persona que més admir i per què". b) Grup b: A partir d'una fotografia d'un personatge, han de fer-ne una descripció física. 	<ul style="list-style-type: none"> • A partir del text de Flaubert, l'alumnat seleccionarà substantius i adjectius i els substituirà per sinònims o paraules afins (Annex 6). • Una segona activitat consisteix a seleccionar les formes lingüístiques que apareixen a un text descriptiu, prèvia presentació d'un model per part del/a professor/a (Annex 6). • Al final de la sessió, el professor/a proposa que cada alumne/a prepari a casa una exposició oral de dos minuts en què descriurà un/a alumne/a nouvingut/da al centre com trobar l'aula del grup i les principals instal·lacions (la biblioteca, el bar, el gimnàs, el pati...).

4a sessió	<ul style="list-style-type: none"> • Alguns/es alumnes del grup b) llegiran en veu alta els seus treballs i es comentaran les dificultats que hi han tingut i la tria del vocabulari específic (es corregiran expressions com "normal", "ni molt gros ni molt petit"... i es cuidarà l'estructura). • El professor/a recollirà els treballs escrits realitzats pels alumnes del grup a) per fer-ne un control i posterior comentari. • A partir del text de l'Arxiduc Lluís Salvador que es reproduïx a l'Annex 7, i després d'haver-lo analitzat, es comentaran oralment els problemes ecològics i mediambientals que afecten el nostre territori. A partir del col·loqui, el/la professor/a podrà avaluar l'expressió oral de l'alumnat que hi hagi participat més activament. • Per a la pròxima classe, l'alumnat haurà de preparar el comentari oral del paisatge que se li va encarregar a la segona sessió. 	<ul style="list-style-type: none"> • Alguns/es alumnes elegits a l'atzar exposaran oralment la tasca proposada a la sessió anterior. • La segona part de la sessió es dedicarà a la producció d'una descripció per escrit. El professor/a distribuirà una fotografia a cada alumne/a de persones de tipologia molt variada (diferències físiques, de raça, de sexe, d'edat...). Hauran de fer la descripció de la persona que els ha tocat. En finalitzar la sessió, se'ls recollirà el treball.
5a sessió	<ul style="list-style-type: none"> • Els/les alumnes realitzaran el seu comentari oral sobre el paisatge preparat a ca seva i per al qual poden seguir un guió. • El professor/a comentarà les redaccions realitzades pel grup a) i, si es creu oportú, se'n farà la lectura en veu alta. 	<ul style="list-style-type: none"> • El professor/a haurà seleccionat una sèrie de descripcions escrites que destaquin per algun motiu, les llegirà en veu alta i intentarà obrir un debat en què es reflecteixin opinions distintes sobre la diversitat humana i se n'extreguin unes conclusions no discriminatòries i de respecte per la diferència. • Al final de la sessió, el professor/a repartirà les descripcions escrites realitzades a la sessió anterior, amb totes les anotacions oportunes que els facin conscients dels seus errors.
6 sessió	<ul style="list-style-type: none"> • Prova específica d'avaluació. <p>Han de realitzar la prova escrita que s'adjunta a l'Annex 8, que té dues parts: una d'anàlisi i una altra de creació.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Les exposicions orals que s'han realitzat a les sessions anteriors han permès avaluar els/les alumnes a nivell oral. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prova específica d'avaluació. <p>Han de realitzar la prova escrita que s'adjunta a l'Annex 9, que consta de dues parts: una d'anàlisi i una altra de creació.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Les exposicions orals que s'han realitzat han permès avaluar alguns/es alumnes a nivell oral. La resta s'avalua a altres unitats didàctiques.
7 sessió	<ul style="list-style-type: none"> • Sessió de revisió. <p>Es farà la revisió de les proves escrites. Si els resultats s'ajusten als objectius, se'ls passarà un qüestionari sobre la unitat didàctica (vegeu l'Annex 10). També es faran unes reflexions finals sobre el tema transversal.</p> <p>En el cas de no haver aconseguit els objectius mínims, es realitzaran les activitats de reforç que es creguin oportunes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sessió de revisió. <p>Es farà la revisió de les proves escrites. Si els resultats s'ajusten als objectius, se'ls passarà un qüestionari sobre la unitat didàctica (vegeu l'Annex 10). També es faran unes reflexions finals sobre el tema transversal.</p> <p>En el cas de no haver aconseguit els objectius mínims, es realitzaran les activitats de reforç que es creguin oportunes.</p>

2. Annexos

2.1. Annex 1

Texto 1

Llevaba el pelo teñido de un rubio pajizo, con cañones blanquecinos por la raíz, recogido en un moño alto. Su cuello era paposo, y el abdomen desvencijado. En conjunto, toda ella desprendía un hálito de autoridad.

[Manuel Talens: *Hijas de Eva*]

Texto 2

El hortelano crió los tres hijos del rey.

Nola enseñó a su madrastra un arca llena de sábanas y camisas de lienzo casero que olía a membrillo.

El pastor marchó para el monte, pero a la mitad del camino dio la vuelta, entró en su casa...

[Cuento tradicional]

Texto 3

Darí me acercó una mesita a la butaca y puso en ella la bandeja con el té y el bizcocho. Me partió un trozo.

- ¿Se puede saber en qué piensa?

- En unos papeles que no sé dónde habré metido. No tengo ni idea, y me hacen falta.

- ¡Ay, déjese ahora de papeles! La van a comer los papeles. Tómese el té. Luego los busca.

- Bueno, pero siéntese un ratito conmigo. ¿O tiene usted prisa?

[Carmen Martín Gaité: *Nubosidad variable*]

Texto 4

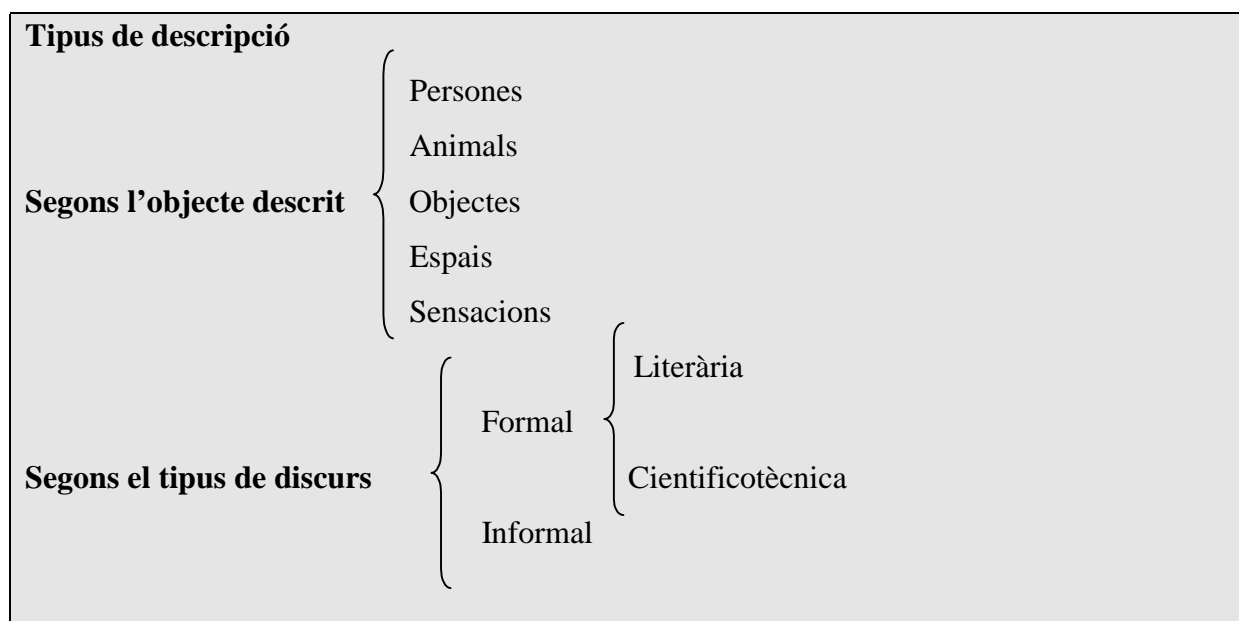
Ante el apetito humano por las drogas pienso que el papel protector de la sociedad adquiere especial importancia [...] ¿No existen situaciones extremas bajo las cuales aceptamos nuestra debilidad para resistir un impulso autodestructivo y exigimos que la sociedad nos proteja de llevar a cabo nuestros propios deseos? Casi todos los humanos nos hemos arrepentido de alguna acción impulsiva y, en retrospectiva, deseamos que alguien nos hubiese impedido llevarla a cabo, incluso por la fuerza.

[Luis Rojas Marcos: "Las drogas y el canto de las sirenas" a *El País Semanal*]

1. Relaciona cada texto con el tipo de discurso que predomina:

NARRACIÓN	Texto 1
ARGUMENTACIÓN	Texto 2
DESCRIPCIÓN	Texto 3
DIÁLOGO	Texto 4

2.2. Annex 2



Text 1

Ordinador PRINSTON D1000, processador Duron 1000 Mhz, memòria 128 Mb. SDRAM, targeta gràfica 32 Mb, targeta de so AC/97, targeta de xarxa 10-100, disc dur 40 Gb, DVD 16x, gravadora CD's 20x10x40x, mòdem 56k, teclat, ratolí, altaveus 12W, WindowsXP.

2 ANYS DE GARANTIA.

Monitor LG 17" 179,70 Euros / 29.900

Text 2

Va ser el darrer dia. El darrer. El darrer dia.

Duia un vestit blau pàl·lid. Un capell d'ales amples amb tires de vellut negre que li penjaven fins a mitja esquena. El color del vestit i els llaços de vellut és allò que més recordo perquè van ser les últimes coses que vaig veure. Aquell color blau. Blau cel. A vegades, a l'estiu, el cel té un blau com el seu vestit, un blau gris, un blau menjat pel sol. Els dies més ardents de l'estiu. Un blau amarg com les gencianes.

[Mercè Rodoreda: *En veu baixa*]

Text 3

Obria el finestró de la seva cambra i mirava la mar, encisada, una llarga estona, amb el vaivé de les ones i els seus colors sempre canviants. Del moll li arribaven crits de gavines i jocs de nins; de tant en tant, remor de barques que sortien (...). Ningú no contestà. Passà una altra tarda i les persianes tampoc no s'obrien. Arribà el director de l'Hospital. Repicà amb la baula i la cridà pel seu nom, no obtingué resposta. La guàrdia civil forçà el pany i entrà. Tot era ordenat: el llit fet, amb una vànova blanca, impecable, la maleta dalt de l'armari, un gerret amb flors sobre el comodí, flors ja músties, i un petit marc sense fotografia.

[Carme Riera: *Mar, amor meu, acompanyament per a sis veus*]

Text 4

Maureen entrà. Era una noia robusta de cabells de color mel, que portava molt embullats. Vestia un jersei negre, molt donat del coll alt, que li penjava fins als malucs, pantalons de cuir i sabatilles de ballarina. El seu aspecte era poc polit. Les seves mans es veien descuidades, les ungles brutes i els dits tacats de nicotina. L'expressió de la seva cara era esquerpa. Segué amb esllanguiment en un puf i estirà les cames, sense dirigir cap mirada als visitants.

[Alan Hunter: *Un assassinat, noi*]

Text 5

Des de la coberta del vaixell que el du a Palma, el viatger, fascinat per la visió de la meravellosa badia -que ha estat comparada amb el golf de Nàpols- notarà a mesura que va avançant com la ciutat, embolicada amb un polsim de rosa seca, s'acosta als seus ulls i se li tira al damunt. Retallat contra un meravellós fons de muntanya, que a l'hivern, si la visibilitat és bona, es presenta nevat i brillant, veurà un caseriu molt dilatat. El caseriu s'allarga per les dues banyes de la badia. A la dreta veurà el pla de l'illa sobre el qual destaca la muntanya de Randa, i la costa blanquinosa fins a Cap Enderrocat. A l'esquerra contemplarà l'extensió de la ciutat sobre la ribera de ponent, caient sobre la falda de la muntanya, davant del mar. Quan el vaixell s'atansi a la boca del port, els detalls s'imposaran. Per damunt del caseriu de la ciutat, entre els pals velers, dipositada sobre la muralla, veurà les cresteries de la catedral, i al seu costat la mola del palau de l'Almudaina. A l'esquerra, en terra, la Llotja de Mar. Més a l'esquerra, a la riba de ponent, sobre un graciós turó literalment cobert de pins, apareixerà el castell de Bellver amb el seu perfil inconfusible, ple de gràcia.

[Josep Pla: *Tres guies*]

Text 6

Tens el cap petit	Les fuetades t'han ratllat la pell
Perquè la distància	o potser l'ombra de la reixa?
Te l'ha empetitit	[Pere Quart: <i>Bestiari</i>]

Text 7

Era el capvespre; les esclaves i les serventes estaven enfeinades amb el sopar, i les olors del peix fregit i de l'ànec daurat omplien l'aire amb la seva fragància. S'esvaien les darreres llums del capvespre, i les plantes de crisantem del pati eren carregades de promeses. Sentia l'escalfor del meu amor a la llar i a tot el que em rodejava, i recordo que vaig posar la mà sobre la fusta tallada de la porta amb la sensació d'estimar-la també, de sentir-me segura en aquell lloc on havia transcorregut la meva infantesa, la qual s'havia acabat abans que pogués adonar-me'n. Ho estimava tot: la quieta penombra que queia dels sostres inclinats, les bugies que començaven a guspirejar a les habitacions, l'olor del menjar, les veus dels nens i el so esmorteït de les seves sabates de roba damunt les rajoles.

[Pearl S. Buck: *Vent de l'est, vent de l'oest*]

Text 8

La més perillosa de totes les aranyes és segurament l'aranya negra. Sembla innòcua, només fa un centímetre i mig, i té el cos negre i brillant, sense pèls. A la part inferior té una taca vermella en forma, perfecta, d'un rellotge d'arena. Es diu que el seu verí és 15 vegades més poderós que el del cròtal, i per això cal tenir precaució davant aquest animal. De fet, l'aranya negra és tímida i retreta.

[Robert Burton: *Animals verinosos*]

Text 9

La senyoreta Remei representa una persona d'uns quaranta-cinc anys. Està molt flaca, és alta, la seva pell és pàl·lida, d'un color terrós clar, ressecada, xuclada. Té el cabell molt negre, d'una gran densitat, escarolat; un nasset de cartílags prims; una boca de llavis secs i lineals, gairebé morats, sobre unes dents petites, afilades però apagades. De les seves faccions el més sorprenent són els ulls -dos grans ulls negres, rodons, brillants, d'una mobilitat considerable, d'un joc i un rejoc que arriben a produir fatiga. Aquests ulls viuen i es mouen sota unes celles obscures i espesses i un front estret, nerviós, de petites arrugues, revellit -un front fatigat. Vesteix un vestit sastre blau marí, amb un fulard rogenic, de color de rajol, al coll. Malgrat la seva edat, hi ha en tots els seus moviments i en les seves paraules una coqueteria una mica antiquada.

[Josep Pla: *El carrer estret*]

Text 10

Telèfon m TELECOM Aparell per transmetre sons -i especialment la veu- a distància mitjançant una instal·lació de telefonia. El telèfon és constituït fonamentalment per un micròfon (que fa de transmissor), un auricular (que fa de receptor) i els dispositius complementaris que permeten enviar i rebre les trucades; d'aquesta manera és possible establir comunicacions parlades entre dos punts distants.

[*Gran Enciclopèdia Catalana*]

Text 11

El passadís feia anys que no havia estat agranat i les teranyines feien niu al sòtil. Però quan em va fer entrar a l'apartament, si hagués tengut collons m'haurien rodolat per terra. Era una cambra fosca, il·luminada com un purgatori per un llum que figurava tulipes. De plàstic de colors. Un armari de dos cossos, de fòrmica, que semblava un arxivador gegantí i que es menjava la meitat de l'habitació. Un catre amb un matalàs tacat i bonyerrut, dues cadires que no feien joc amb res i un gran aparador de fòrmica, amb un aparell de televisió dels primers que havien sortit al mercat. Això sí, amb un tapet de plàstic imitació randa i un pitxer imitació porcellana fina.

[M-A. Oliver: *Estudi en lila*]

2.3. Annex 3

Texto 1

Los primates son los lemures, “bushbabys”, monos, simios superiores y humanos. La mano de un primate tiene un pulgar oponible y movimientos muy libres que les permiten manipular objetos. Físicamente están poco especializados, siendo mucho más distintiva la anatomía de un caballo o de una ballena. Pero para muchos biólogos, el cerebro grande y complejo de los primates, con su consiguiente inteligencia, compensa cualquier falta de especialización física.

1. Enumera los rasgos que se han seleccionado para la descripción. Intenta añadir alguno más.
2. Analiza el orden que se ha seguido en relación con los rasgos seleccionados.
3. ¿Qué intención guía esta descripción? ¿Qué lenguaje, en general (canal, registro lingüístico...), ha utilizado el autor?

Texto 2

El yogur

Aunque las leches fermentadas se conocen desde tiempo inmemorial, a partir de la Segunda Guerra Mundial el consumo de yogur forma parte de la dieta de medio mundo.

Se denomina yogur o yogourt al producto de la leche coagulada por fermentación láctica que se obtiene mediante la fermentación de dos bacterias lácticas: una, el “lactobacillus bulgaricus”, que añadido a la leche produce ácido láctico –que es el causante de la coagulación de la caseína-, y al “steptococcus thermophilus”, que se desarrolla con un ligero calor y aporta al yogur su aroma característico. El resultado es un producto lácteo con las mismas cualidades que la leche fresca, pero con mejor asimilación.

1. Analiza la estructura del texto y la intención que presenta.

Texto 3

22.20 / Comedia / Antena 3

Ace Ventura: un detective diferente

“Ace Ventura: pet detective”. EEUU, 1993 (82m.)

Dir.: Tom Shdyac. Int.: Jim Carrey, Sean Young.

Un bodrio destinado al lucimiento de las supuestas dotes cómicas de un pseudoactor llamado Jim Carrey.

1. Qué intención predomina en el texto? ¿Te parece objetivo o subjetivo? ¿Por qué razón?
2. Señala si la descripción es positiva o negativa con respecto a lo descrito; justifica tu respuesta indicando qué formas lingüísticas utiliza el autor para dar su visión.

2.4. Annex 4

Dites i frases fetes

Parts del cos	Caràcter o manera d'actuar
- Xerrar pels colzes.	- De porc i de senyor, n'han de venir de raça.
- Treure foc pels queixals.	- Ser/estar més <i>sèrio</i> que una patata.
- Estrènyer el cap.	- Esser més caparrut que un porc d'aglà.
- Badar(obrir) uns ulls com salers.	- Esser més tossut que una mula.
- Engrunar-se els dits.	- L'ase va dir al porc "orellut".
- Fer els ulls grossos.	- Esser més brut que un porc.
- Estar més prim que un canyís.	- Esser més xerrador que una cotorra.
- Esser més llarg que un dia sense pa.	- Estar més content que unes castanyetes.
- Tenir una boca com un forn.	- Esser més polissó/viu que les genetes.
- Tenir més cara que esquena.	
- Tenir peus d'apòstol.	
- Home pelut, valent i agut.	
- Fer cara d'ametles/pomes agres.	1. Agrupa les dites i frases fetes segons la part del cos a partir de la qual es construeixen.
- Esser tot orelles.	2. Tria les dites que expressin la idea de ser prim, llarg, sorprès, amic, xerrador.
- Pegar-se tocs pel cap.	3. Construeix una narració breu en què apareguin contextualitzades, com a mínim, 6 frases fetes.
- Estirar les cames.	4. Completa el llistat proposat amb altres 5 dites, també relacionades amb parts del cos.
- Posar els ossos de pla.	5. Explica quina és la diferència entre:
- Esser fort de morro.	- espatla i esquena
- Tenir cara de pa.	- orella i oïda
- Estar més arrugat que una pansa.	- pèl i cabell
- Deixar (qualcú) amb els cabells drets.	
- Fer els ulls grossos.	
- Tenir la llengua llarga.	
- Esser carn i unglà.	
- Anar amb peus de plom.	
- Estar fermat de peus i braços.	
- Anar de capoll.	
- Tenir la cara com una magrana.	

2.5. Annex 5

Adjectius per a la descripció física de les parts del cos:

Aspecte general, cos: alt, baix, d'estatura mitjana, gras, prim, magre, primatxol, fort, dèbil, atlètic, esvelt, geperut, àgil, esquifit, robust, musculós, ben proporcionat, dret, corbat, jove, vell, sa, malaltís...

Cabells: Calb, llargs, curts, pentinats, recollits, arrissats, llisos, bruns, castanys, rossos, negres, suaus, trenats, brillants, nets, ondulats, rapats, tenyits, amb rínxols...

Celles: Rectes, arquejades, espesses, primes, poblades, juntes, separades, amples, depilades...

Ulls: Vius, brillants, rodons, blaus, verds, marrons, negres, grisos, plorosos, grossos, petits, enfonsats, botits, inflats...

Mirada: Expressiva, absent, desperta, llunyana, dura, intensa, maliciosa, franca, serena, oberta, tendra, amistosa, alegre, trista, somiadora, apagada, profunda, impenetrable, cansada, fixa, somrient, amable...

Nas: Gros, llarg, curt, fi, estret, xato, aguilenc, de lloro...

Boca: Petita, grossa, estreta, fina, torta, riallera, amb rictus amargat...

Cara: Neta, bruta, rosada, pàl·lida, morena, arrugada, llarga, prima, rodona, fresca, de pomes agres, de pa, de pocs amics...

Barba: poblada, espessa, llarga, curta, punxeguda, blanca, grisa, descuidada, cuidada, retallada, barbó, patilles...

Orelles: Grosses, petites, aferrades, carnoses, punxegudes, de ventall...

Cames: Llargues, curtes, fortes, peludes, ossudes, ben proporcionades, rectes, tortes, primes, escanyolides, inflades, gruixades, massisses, musculades...

Braços: Llargs, curts, gruixats, prims, musculars, forts, poderosos...

Mans: Grosses, petites, delicades, curtes, llargues, àgils, fermes, rugoses...

Adjectius per a la descripció de la manera d'actuar o caràcter:

Agradable, desagradable, alegre, atrevit, simpàtic, antipàtic, divertit, rialler, trist, amable, tranquil, nerviós, xerrador, treballador, gandul, tímid, intel·ligent, ordenat, bo, quiet, elegant, polit, presumit, desordenat, obstinat, caparrut, optimista, pessimista, reflexiu, impacient, burleta, esquerp, generós, extrovertit, introvertit, atent, despistat, romàntic, solidari, xafarder, discret, infantil, madur, dolç...

- Fes una descripció del teu company tan precisa com puguis. Llavors, fes-ne una altra explicant com et definiries a tu mateix, tant físicament com per caràcter. Utilitza el lèxic estudiat.

2.6. Annex 6

Texto 1

[...] seguía con la gorra sobre las rodillas. Era uno de esos cubrecabezas de orden compuesto, en el que se encuentran los elementos de la gorra de granadero, del “chapska”, del sombrero redondo, de la gorra de nutria y del gorro de algodón: en fin, una de esas pobres cosas cuya muda fealdad tiene profundidades de expresión como el rostro de un imbécil. Ovoide y emballenada, empezada por tres morcillas circulares; después alternaban unos rombos de terciopelo con otros de piel de conejo, separados por una banda roja; a continuación una especie de saco que terminaba en un polígono encartonado, guarnecido con un adorno de pasamanería, del que pendía, en el extremo de un largo cordón demasiado delgado, una especie de bellota de hilos de oro, entrecruzados. Era una gorra nueva; la visera relucía.

[Gustave Flaubert: *Madame Bovary*]

1. Selecciona los sustantivos y los adjetivos del texto, y sustitúyelos por sinónimos o palabras afines.

Texto 2

LA COLLEJA ES UNA TORTA QUE TE DA UNA MADRE O EN SU
 Sust. Vc. Sust. Sust.

Oración copulativa y enunciativa

DEFECTO CUALQUIERA, EN ESA PARTE DEL CUERPO QUE SE
 Sust. Sust. Sust.

LLAMA NUCA NO ES PORQUE SEA MI MADRE, PERO LA VERDAD
 Sust Vc. Vc. Sust. Sust.

ES QUE ES UNA EXPERTA COMO HAY POCAS.
 Vc. Vc. Adj. Comparación

Oración copulativa y enunciativa

[Elvira Lindo: *Manolito Gafotas*]

Texto 3

Mi criado tiene de mesa lo cuadrado y el estar en talla al alcance de la mano. Por tanto es un mueble cómodo; su color es el que indica la ausencia completa de aquello con que se piensa, es decir, que es bueno; las manos se confundirían con los pies, si no fuera por los zapatos y porque anda casualmente sobre los últimos, a imitación de la mayor parte de los hombres; tiene orejas que están a uno y otro lado de la cabeza como los floreros en una consola, de adorno, o como los balcones figurados, por donde no entra ni sale nada; también tiene dos ojos en la cara; él cree ver con ellos, ¡qué chasco se lleva!

[Mariano José de Larra: *La Nochebuena de 1836*]

1. Siguiendo el modelo anterior, selecciona todas las características lingüísticas propias de la descripción que aparecen en este texto.

2.7. Annex 7

[...] Els dofins hi abunden molt i sovint fan malbé les xarxes dels pescadors.

Dins ses coves prop de sa cala de Deià i de sa Foradada hi havia vells marins, i jo he conegut un qui era Regent de l'Audiència de Palma que n'havia mort set. També D. Pedro Gual hi solia anar a caçar-ne. Posaven una xarxa grossa davant sa boca de sa cova i llavors hi anaven a fer-los por, i quan sortien els vells-marins los rebien a escopetades. Se servien de ses pells per fer-ne bosses per a tabac.

Els corbs-marins tenien a sa Foradada es seu fort, i quan se feia horabaixa venien a esbarts a dormir-hi. Feien es niu dins ses covetes de ses timbes i si un passava ran ran de terra amb una barca, era un gust veure-los com des des seu amagatall se tiraven a la mar capficant-s'hi i tornaven a sortir a certa distància estirant els seus llargs colls. Els joves eren tan ximples que casi se deixaven tocar i a vegades nedaven un bon bocí ran de sa barqueta. Més nombrosos eren els esbarts de virots, tant que a vegades la mar, a redols, negrejava de tants que n'hi havia; i moltes eren també les gavines grosses (*Larus argentatus*) que cada any feien es niu damunt sa Foradada. Vénen dins s'hivern en els alts a menjar oliva. Quan fa vent de gregal fort, volen molt altes, ses ales curvades com a fauçons, que un casi no les reconeix. Van en grans esbarts i fan cercles molt amples casi com si fossin falcons, un damunt s'altre i un dins s'altre. A mils eren ses valzies que volaven ran dels penyals quan hi havia ombra i pujaven i davallaven fent mils de cercles. Pareixia que tota aquella terra estava dedicada en els aucells que allà se sentien protegits. Com a primer de tots ells hi ha una àguila (*Pandion haliaetus*) que feia, i encara fa, cada any, es seu niu damunt s'ull de sa Foradada, punt inaccessible que ha triat pes seu objectiu. És un gust veure-la pescar, quan se tira, com si fos una pedra que caigués del cel dins la mar i aficant-se davall s'aigo se'n du un peix gros entre ses seues ungles.

[Arxiduc Lluís Salvador: *Miramar*]

- Quines espècies de les que esmenta l'autor ja han desaparegut o estan en perill d'extinció?
- Quins llocs de l'illa hi surten esmentats? Tenen actualment la mateixa fauna que la que descriu l'Arxiduc? S'han produït canvis? Quins?
- Quina explicació dóna el text de la desaparició d'algunes espècies? És aplicable a l'actualitat?

2.8. Annex 8

Prova específica d'avaluació

1. Llegeix el text següent i després contesta les preguntes.

L'habitació és molt com se la imaginava, potser més austera i tot. A les parets no hi ha res, per exemple, cosa que el sorprèn una mica, ja que sempre havia pensat que hi hauria un parell de *quadros*, alguna mena d'il·lustració per trencar la monotonia, potser un paisatge, o si no un retrat d'algú que Black hagués estimat en alguna època.(...) És la mateixa cel·la monàstica que havia vist mentalment: el llit petit i ben fet en un racó, la petita cuina en un altre, tot impecable, sense que es vegi ni una engruna. Llavors, al centre de l'habitació, de cara a la finestra, veu la taula de fusta amb una única cadira de respalller recte. Llapis, plomes, una màquina d'escriure. Una calaixera, una tauleta de nit, un llum. Una llibreria a la paret nord, però només amb uns quants llibres: el *Walden*, *Fulles d'Herba*, *Contes Repetits* i poca cosa més. Ni telèfon, ni ràdio, ni revistes. Damunt la taula, pulcrament col·locades a cada angle, piles de paper: alguns en blanc, altres d'escrits, alguns a màquina, alguns a mà. Centenars de pàgines, potser milers. Però d'això no se'n pot dir vida, pensa Blue. De fet no se'n pot dir de cap manera. És terra de ningú, és allò que trobes al final del món.

[Paul Auster: *Fantasmès*]

- Tipus de descripció.
 - Actitud de l'autor.
 - Trets seleccionats i ordre d'aparició.
 - Característiques lingüístiques.
2. Redacta un text descriptiu d'unes cent vint-i-cinc paraules sobre un d'aquests temes:
- el silenci
 - la cara d' un assassí
 - el mostrador d'una botiga
 - el pocavergonya del meu germà
 - 11 de setembre, les Torres Bessones, abans i després.

2.9. Annex 9

Prova específica d'avaluació

1. Lee atentamente el siguiente texto y contesta las preguntas:

En la mesa de luz estaba la botánica de Hugo, y asomaba el canuto de la pluma de pavo real. Como él me la dejaba mirar, la saqué con cuidado y me puse al lado de la lámpara para verla bien. Yo creo que no había ninguna pluma más linda que ésta. Parecía las manchas que se hacen en el agua de los charcos, pero no se podía comparar, era mucho más linda, de un verde brillante como esos bichos que viven en los damascos y tienen dos antenas largas con una bolita peluda en cada punta. En medio de la parte más ancha y más verde, se abría un ojo azul y violeta, todo salpicado de oro, algo que no se ha visto nunca. Yo de golpe me daba cuenta por qué se llamaba pavo real, y cuanto más la miraba, más pensaba cosas raras, como en las novelas, y al fin la tuve que dejar, porque se la hubiera robado a Hugo y eso no podía ser.

[Julio Cortázar: "Los Venenos" a *Ceremonias*]

- Comenta el texto teniendo en cuenta: el tipo de descripción, la intención del autor, su objetividad o subjetividad, los rasgos seleccionados y el orden de aparición, y sus características lingüísticas.
- Sustituye los adjetivos que aparecen por otros que se adecuen al contexto (no necesariamente con el mismo significado).

2. Observa el cuadro, imagínate que eres el pintor. Describe a uno de los personajes.



2.10. Annex 10

Qüestionari d'avaluació de la unitat didàctica

1. QUÈ T'HA SEMBLAT EL TREBALL REALITZAT?
 - Bo i interessant
 - Regular
 - Poc interessant
2. LES ACTIVITATS HAN ESTAT BEN ORGANITZADES?
3. QUINES ACTIVITATS T'HAN INTERESSAT MÉS?
4. QUINES ACTIVITATS T'HAN INTERESSAT MENYS?
5. EL MATERIAL DE QUÈ HAS DISPOSAT T'HA SEMBLAT:
 - Excessiu
 - Suficient
 - Escàs
6. L'ACTITUD DEL/LA PROFESSOR/A T'HA SEMBLAT:
 - Adequada
 - Autoritària
 - Passiva
 - Estimulant
7. COM VALORES L'ACTIVITAT CONJUNTA ENTRE CATALÀ I CASTELLÀ SOBRE LA DESCRIPCIÓ:
 - M'ha ajudat molt a entendre el tema.
 - M'ha ajudat, però la feina ha estat massa reiterativa.
 - Els meus resultats han estat millors que si ho haguéssim fet només en una llengua.
 - Avorrida, pesada.
8. OBSERVACIONS:

2.11. Annex 11

Alumnes	Quadern			Exposicions orals							Exposicions o proves escrites					
	Correcció gramatical	Organització	Presentació	Posat i gest	Veu (potència, ritme, articulació)	Correcció lingüística	Estructura	Claredat	Coneixements i domini del tema	Impressió del conjunt	Adequació al context	Presentació	Coherència i cohesió	Correcció gramatical	Comprensió del text	Valoració crítica